

Тимчишин Павло Андрійович,
курсант 3-го курсу Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Зарубей Вікторія Володимирівна
професор кафедри кримінального процесу
НАВС, кандидат юридичних наук,
професор

АРЕШТ КРИПТОАКТИВІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ТА ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ ЇХ ПОХОДЖЕННЯ

Криптоактиви дедалі частіше з'являються у кримінальному провадженні не як абстрактний цифровий інструмент, а як майно, через яке можуть переміщуватися, приховуватися або зберігатися кошти, пов'язані з кримінальним правопорушенням. Для слідчого така ситуація має іншу складність, ніж арешт готівки, банківського рахунку чи транспортного засобу, оскільки криптоактив не має фізичної форми, може зберігатися на централізованій біржі, у програмному або апаратному гаманці, переміщуватися між адресами за короткий час і формально не містити очевидних даних про реального власника. Через це арешт криптоактивів пов'язаний не лише з питанням вартості такого майна, а насамперед із встановленням контролю над ним, зв'язку з конкретною особою, джерела походження та підстав, які підтверджують необхідність обмеження права розпорядження ним у межах кримінального провадження.

Процесуальний порядок арешту криптоактивів визначається загальними положеннями Кримінального процесуального кодексу України про арешт майна. Відповідно до статті 170 цього Кодексу арештом майна є тимчасове позбавлення права на відчуження, розпорядження або користування майном, щодо якого існують підстави чи розумні підозри вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення, підлягає спеціальній конфіскації, конфіскації або використовується для забезпечення цивільного позову чи стягнення неправомірної вигоди. Частина десята цієї статті прямо передбачає можливість накладення арешту на віртуальні активи, якщо слідчий суддя або суд визначив необхідність такого арешту [1]. Тому криптоактив може бути об'єктом арешту в кримінальному провадженні, але сама згадка віртуальних активів у статті 170 Кримінального процесуального кодексу України не звільняє сторону обвинувачення від обов'язку довести підставу арешту, зв'язок активу з кримінальним правопорушенням, належність або фактичний контроль конкретної особи над ним, а також співмірність такого обмеження завданням кримінального провадження.

Практична складність полягає в тому, що криптоактив не завжди можна довести через звичну логіку володіння майном. Якщо банківський рахунок прив'язаний до клієнта банку, а нерухоме майно – до державного реєстру, то криптовалютна адреса або гаманець самі по собі ще не показують, хто фактично

контролює актив. У провадженні потрібно встановити, чи має особа доступ до приватного ключа, seed-фрази, облікового запису на біржі, пошти, телефону, двофакторної автентифікації або пристрою, на якому зберігаються засоби доступу. Окремо потрібно довести походження активу: чи був він придбаний за легальні доходи, отриманий як оплата, переказаний від іншої особи, сформований через обмін готівки, використаний у шахрайській схемі або переміщений через ланцюг транзакцій для приховування джерела. Саме тут доказування стає складнішим, оскільки відкритість блокчейну дозволяє побачити рух активу, але не завжди дозволяє без додаткових доказів встановити реального власника, економічне джерело коштів і зв'язок транзакції з конкретним кримінальним правопорушенням.

Судова практика у справах щодо криптоактивів поступово формує підхід, за яким віртуальний актив може бути об'єктом арешту, але мета такого арешту повинна відповідати природі активу та положенням Кримінального процесуального кодексу України. У матеріалах Національної школи суддів України, присвячених віртуальним активам у правосудді, на прикладі практики Вищого антикорупційного суду звернуто увагу, що під час вирішення питання про арешт майна суд має враховувати правову підставу арешту, можливість використання майна як доказу, наявність обґрунтованої підозри, можливість спеціальної конфіскації, розмір шкоди, співмірність обмеження права власності та наслідки арешту для особи [2]. Такий підхід має значення і для криптоактивів: якщо сторона обвинувачення просить накласти арешт лише для збереження речового доказу, потрібно пояснити, чому саме цифровий актив відповідає цій меті, а не просто послатися на його наявність у гаманці чи акаунті. Якщо ж арешт обґрунтовується можливою конфіскацією, спеціальною конфіскацією або забезпеченням відшкодування шкоди, у клопотанні мають бути показані зв'язок активу з підозрюваним, його орієнтовна вартість, спосіб контролю над активом і ризик його швидкого відчуження.

Окрему проблему створює доказування походження криптоактивів, оскільки воно не може зводитися лише до наявності скріншота з біржі, адреси гаманця або інформації про транзакцію. Для кримінального провадження мають значення сукупні дані: історія транзакцій, зв'язок гаманця з обліковим записом особи, IP-адреси входу, електронна пошта, номер телефону, банківські операції, обмінні операції, вилучені пристрої, листування, пояснення учасників, результати огляду техніки та висновки спеціаліста або експерта. У таких провадженнях походження криптоактиву доводиться не одним документом, а послідовним зіставленням цифрових, фінансових і процесуально зафіксованих даних. Якщо така послідовність відсутня, виникає ризик, що суд побачить лише факт існування активу, але не побачить достатнього зв'язку між цим активом, особою і кримінальним правопорушенням.

Офіційні матеріали Агентства з розшуку та менеджменту активів показують, що робота з активами, зокрема цифровими, дедалі більше пов'язується з міжнародним обміном інформацією і спеціальними аналітичними інструментами. За інформацією АРМА, упродовж 2025 року Агентство направило 638 запитів до іноземних юрисдикцій та отримало 244 запити у

відповідь, а також брало участь у міжнародних операціях Europol і пілотному інструменті Interpol Silver Notice/Diffusion [3]. Крім того, у березні 2026 року АРМА повідомило про підвищення кваліфікації своїх фахівців у сфері розслідування фінансових злочинів, пов'язаних із використанням віртуальних активів, зокрема щодо аналізу транзакцій у блокчейні, ідентифікації цифрових слідів, роботи криптогаманців і практичного використання аналітичного інструменту Crystal Blockchain [4]. Для досудового розслідування це показує, що арешт криптоактивів не може ефективно працювати без технічної аналітики, міжнародних запитів і взаємодії з біржами, оскільки значна частина таких активів може зберігатися або переміщуватися через сервіси, які перебувають поза межами України.

Подальший розвиток цього напрямку доцільно пов'язати не з формальним розширенням підстав для арешту, а з більш чітким описом того, що саме має бути доведено в клопотанні про арешт криптоактивів. Практично доцільним є закріплення або хоча б вироблення єдиного підходу, за яким у таких клопотаннях мають зазначатися вид криптоактиву, адреса гаманця або обліковий запис на біржі, орієнтовна вартість, дані про особу, яка фактично контролює актив, спосіб встановлення такого контролю, зв'язок активу з кримінальним правопорушенням, мета арешту та технічний спосіб його виконання. Верховна Рада України у 2025 році прийняла за основу проєкт закону щодо врегулювання обороту віртуальних активів, що свідчить про поступове формування ширшого правового регулювання цієї сфери [5]. Для кримінального процесу найближче значення має не загальна легалізація ринку, а саме процесуальна визначеність: слідчий, прокурор і слідчий суддя повинні чітко розуміти, як встановлюється належність криптоактиву, як підтверджується його походження, як забезпечується заборона розпорядження ним і як зберігається доказова інформація про рух активу.

Отже, арешт криптоактивів у кримінальному провадженні вже передбачений положеннями Кримінального процесуального кодексу України, однак його практичне застосування залежить від якості доказування походження, контролю та зв'язку такого активу з кримінальним правопорушенням. Криптоактив не можна оцінювати лише як суму на гаманці або біржовому акаунті, оскільки для суду мають значення джерело його набуття, шлях руху, зв'язок із конкретною особою і мета арешту. Відкритість блокчейн-транзакцій допомагає простежити переміщення активу, але не усуває потреби у додаткових доказах, які підтверджують фактичного власника або особу, що контролює доступ. Саме тому робота з криптоактивами має поєднувати процесуальну точність, цифрову аналітику, міжнародну взаємодію і належне обґрунтування клопотання про арешт майна. За такого підходу арешт криптоактивів стає не формальним блокуванням цифрового рахунку, а реальним засобом забезпечення кримінального провадження, відшкодування шкоди та можливої конфіскації майна.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Віртуальні активи у правосудді : матеріали Національної школи суддів України. Київ, 2025. URL: <https://surl.li/upaslo>
3. АРМА у 2025 році: системні зміни, міжнародні досягнення та цифровізація // Агентство з розшуку та менеджменту активів. 02.01.2026. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/arma-u-2025-rotsi-sistemni-zmini-mijnarodni-dosyagnennya-ta-tsifrovizatsiya>
4. Фахівці АРМА підвищили кваліфікацію у сфері розслідування кримінальних злочинів // Агентство з розшуку та менеджменту активів. 31.03.2026. URL: <https://arma.gov.ua/news/typical/fahivtsi-arma-pidvischili-kvalifikatsiyu-u-sferi-rozsliduvannya-krimozlochiv>
5. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні : Постанова Верховної Ради України від 03 верес. 2025 р. № 4588-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4588-20>

Тринога Тетяна Миколаївна

курсантка 3-го курсу навчально-наукового інституту поліцейської діяльності НАВС
Науковий керівник:

Поштаренко Інна Валеріївна

доцент кафедри кримінального права
НАВС, доктор філософії

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З КОНФЛІКТОМ, У ПРАКТИЦІ МКС : ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

Міжнародний кримінальний суд здійснює правосуддя щодо осіб, які вчиняють найбільш тяжкі порушення норм права, що становлять загрозу для всього міжнародного співтовариства. Важливою особливістю його діяльності є те, що притягнення до відповідальності відбувається незалежно від наявності у особи офіційного статусу, імунітетів чи інших привілеїв [5, с. 46]. Юрисдикція суду охоплює чітко визначене коло міжнародних злочинів, серед яких окреме місце посідають злочини сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. Такі діяння вирізняються особливою жорстокістю та системністю і, на жаль, супроводжують більшість збройних конфліктів у різні історичні періоди. Особливої актуальності проблема сексуального насильства набула для України з початком повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році.

Правова основа сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, у межах діяльності Міжнародного кримінального суду має комплексний характер